

GOSPITAL TA'LIMNING BOSHLANG'ICH SINIF MATEMATIKA DARSLARIDA DIDAKTIK O'YINLARDAN FOYDALANISH

Ismailova Gulnora Karimdjanovna

Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

huzuridagi "Mehrli maktab" davlat ta'lim muassasasi

Andijon viloyati filiali umumiy o'rta ta'limni

tashkil etish bo'yicha pedagog xodim:

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10068094>

Annotatsiya: Ushbu maqolada gospital ta'limda matematika darslarida didaktik o'yinlardan foydalanish xususida so'z boradi va misollar yordamida tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: gospital ta'lim, gospital pedagogika, matematika, didaktik o'yinlar, zamonaviy ta'lim, ko'rgazmalilik, o'yin qoidasi, boshlang'ich ta'lim.

Har tomonlama barkamol insonni shakllantirish bugungi jamiyatimiz oldida turgan dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Hozirgi gospital maktab o'rindiqlarida o'tirgan yosh avlod ertaga bizning qo'limizdan ishimizni oladigan, hayotimizni davom ettirib, o'zidan keyingi avlodga yetgazuvchi vorislarimiz, O'zbekiston buyuk kelajagining egalari.

Gospital ta'lim-uzoq muddatli davolanayotgan va sog'lig'i sababli ta'lim muassasasiga bora olmaydigan bolalarni o'qitishni tashkil etish bilan bog'liq pedagogikaning bo'limidir. Gospital pedagogikasi pedagogikaning bir qismi bo'lib, o'z e'tiborini o'quvchilarning alohida toifasiga – uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalarga qaratadi.

Pedagogikaning ushbu yo'nalishini amalga oshirish va rivojlantirishning murakkabligi idoralararo mansubligi bilan belgilanadi: ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy himoya- chunki kasalxonada uzoq muddatli davolanayotgan bola birinchi navbatda bemor, ikkinchidan- o'quvchi. Bolani davolash jarayonida tibbiy va pedagogik texnologiyalarni birlashtirish keng qamrovli rehabilitatsiyani anglatadi.

Gospital ta'lim o'quvchilarining yuksak ma'naviyatli, barkamol avlod etib tarbiyalash, o'quvchilarga ilg'or pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalar asosida ta'lim berish mamlakatimizning ta'lim sohasidagi amalga oshirilayotgan ustuvor vazifalaridan biridir.

Komil insonni voyaga yetkazishda boshlang'ich ta'lim shubhasiz, poydevor vazifasini o'taydi. Gospital ta'limning boshlang'ich sinf darslarida bolaning qalban yuksak, ma'naviy boy qilib tarbiyalashda ajdodlarimiz yaratgan betakror asar durdonalaridan foydalangan holda bilim berish hamda odob-axloq qoidalariga o'rgatish muhim ahamiyatga ega.

Buning uchun birinchi navbatda, gospital ta'lim o'quvchilarini umumiy holatidan kelib chiqqan holda o'qish, bilim olishga ishtiyoqini o'stirish, ularning ma'naviy dunyosini boyitish zarur.

Boshlang'ich ta'lim davrida o'quvchilarning aqliy va jismoniy faoliyatini tashkil qilishda didaktik o'yinlar alohida o'rin tutadi. Matematika darslarida didaktik o'yinlaridan foydalanish o'quvchilar zehni o'stirish, tez hisoblash ko'nikmalarini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Didaktik o'yinlar jarayonida o'quvchilar o'yin qoidalariga rioya qilishga o'rganadilar, inoqlik hissi, dunyoqarashi shakllanib boradi.

Gospital ta'limda didaktik o'yinlar o'quvchilarning xususiyatlariga ko'ra tashkil etilishi kerak. Bu esa davolanayotgan bolalarning bilim olishga qiziqishini oshiradi, ularga bilim berishni yengillashtiradi, ko'rgazmalilikni ta'minlashga qaratilgan bo'lib o'quvchilarni toliqtirmaslik imkonini beradi.

Matematika esa o'quvchining aqlini charxlaydi, diqqatini rivojlantiradi, ko'zlagangan maqsadiga erishishi uchun qat'iyat va irodani tarbiyalaydi, algoritmik tarzda tartib-intizomga o'rgatadi va eng muhimi, mulohaza yuritishda, muammolarni hal qilishda innovatsiyalarga chorlaydi hamda tafakkurini kengaytiradi.

Bolalarni matematikani o'rganishga tayyorlashda ishni nimadan boshlash yangicha yechimni taqozo etadi. Matematika "jiddiy" o'rganish uchun bolalarni partaga o'tqizishdan oldin balki ular bilan "matematik o'yin" o'tkazish lozimdir.

Matematik tayyorgarlikda didaktik o'yinlardan foydalaniladi, biroq bu o'yinlar, birinchidan mantiqiy va matematik mazmun bilan boyitilgan bo'lmog'i, ikkinchidan, ular mashg'ulotning o'zida emas, balki undan oldin yoki keyin o'tkazilishi lozim.

Didaktik o'yinlar har xil tashkil etilishi mumkin. Didaktik o'yinlar maqsadga ko'ra to'rt omilni o'z ichiga oladi;

- 1 O'yinning vazifasi
- 2 O'yinning harakati
- 3 O'yinning qoidasi
- 4 O'yinning yakuni

Har bir didaktik o'yinni boshlashdan oldin qoidasi, mazmuni, yakuni nimadan iborat ekanligi tushuntiriladi. O'quvchilar uni tushunib, anglab shu asosida harakat qiladi.

Ta'lim jarayonida didaktik o'yinlar o'rnini chuqurroq va aniqroq tasavvur qilish maqsadida biz o'yin, didaktik topshiriq, o'yin topshiriqlari singari tushunchalarning ta'rifi va ularning ma'nosini ochib berishga to'xtalib o'tishimiz zarur.

Ta'lim – o'qituvchining bolalarga bilim, ko'nikma va malakalar berishining, bu bilim, ko'nikma va malakalarni o'quvchilar uqib olishi, egallab olishi va ularni mustahkamlab olishining amaliy jarayonidir.

Ta'lim jarayoni- bolalarga xotirasining boyishi, ularning nutq va tafakkurining o'sishi, turli xil metod va usullar yordamida sodir bo'ladigan jarayondir.

O'yin – bolalar ongiga singib ketgan faoliyatdir, ularning bu faoliyati, o'yin turlariga qarab, obyektiv voqelikni, hayotni muayyan darajada o'zida aks ettiradi. O'yin sinfda o'tilgan o'quv faoliyatining ma'lum darajada davomi va mustahkamlanishidir. Tajribada shu narsa isbotlanganki, o'yin kichik yoshdagi o'quvchilarning zarur ehtiyojidir.

Didaktik o'yin – ta'lim beruvchi usul bo'lib, bu usul muayyan ta'limiy maqsadlarga erishuviga, ya'ni o'tilgan o'quv materialini aniqlashga, mustahkamlashga va uni chuqurlashtirishga qaratilgan bo'ladi. Har bir didaktik o'yinni o'tkazishda muayyan maqsad, masalan biror harakatni, biror hisoblash usulini, yani ma'lum didaktik topshiriqni mustahkamlash vazifa qilib olinadi.

Didaktik topshiriq darsga qo'yiladigan umumiy maqsadning bir qismini tashkil qiladi.

Har bir didaktik o'yinning ham har qanday o'yindagi singari o'z qoidalari bor, o'yin qoidalariga amal qilinmasa, o'yinning o'yin sifatidagi ahamiyati, binobarin, o'yinning ta'lim-tarbiyaviy va psixologik ahamiyati yo'qoladi. O'yin qoidalari o'yin topshirig'iga kiritiladi. O'yin topshirig'i- o'yin qanday o'ynalishini, kim g'olib chiqqanligini hisoblanishini va hokazolarni tushuntirish tarzida beradigan topshirig'idir.

Didaktik material:

- suratlar, jadvallar, ko'rgazmalar, sanoq jadvallari, o'yinchoqlar, cho'tlar;
- har bir bolaga beriladigan sanoq material;
- geometrik shakllar, sanoq cho'plar, qo'lda yasalgan buyumlar(qog'oz qayiqcha va shapkacha);
- geometrik shakllar chizilgan jadvallar, kartondan yasalgan shakllar, jadval va chizmalar solingan konvertlar;
- sanoq materiallari solingan yashiklar;
- geometrik shakllar qo'yilgan burchak va hokazo.

O'yinlar nomi

“Jimjitlik”, “Biz kamayib qoldik”, “Shunchaki ajratib qo'y!” , “Nechta ekanligini top”, “Sanayver”, “Hisoblashdi davom ettir”.

Masalan, “Do'stingni tanla va masalani yech” didaktik o'yini.

Barcha o'quvchilarga kartochkalar beriladi. Kartochkalarda masala yozilgan. Lekin nimani topish kerakligi yozilmasdan boshqa kartochkaga yozilgan. Bola qo'shnisini ya'ni masala shartning davomini topishi kerak va masalani 2 kishi bo'lib hamkorlikda ishlab o'qituvchiga topshirishlari lozim.

“Quyosh” didaktik o'yini.

Oddiy kasrlar ustida arifmetik amallar mavzusida o'ynash mumkin. Masalan guruhlar soniga mos gullar doskaga o'rnatiladi. Gulning bargida yozilgan son va uning yaproqlarida yozilgan sonlar ustida amallarni bajarish kerak. Har chizmada tezroq javobni olgan guruh g'olib bo'ladi.

Didaktik o'yinlar o'qituvchi bilan davolanayotgan o'quvchining faol munosabati, bir birini to'liq tushunishlariga asoslanadi. Didaktik o'yinlarni o'quv jarayoniga joriy etishning tub maqsadi-dars qaysi shaklda bo'lmasin, qayerda o'tkazilmasin darsda o'qituvchi va o'quvchining hamkorlikda ishlashni tashkil etish shu bilan birga sust o'zlashtiruvchi o'quvchilarni darsga qiziqtirishdir. Gospital ta'lim jarayonida o'quvchilar xotirasini boyishi, ularning nutq va tafakkurini oshishi turli metod va usullar yordamida boyisa, didaktik o'yinlarda o'quvchilarning ongi, qalbiga singib, ularning bu faoliyati, o'yin turlariga qarab, hayotning muayyan darajada o'zida aks ettiradi.

O'yinlar kuzatuvni, o'xshashlik va farqlarni aniqlash qobiliyatini rivojlantiradi, fikrlashni, e'tiborni va tasavvurni yaxshilaydi. Bundan tashqari, o'yin faoliyatini tashkil etish, nisbatan murakkab bir mavzu sifatida matematikaga qiziqishni rivojlantirishning juda samarali usuli hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. "Pedagogik texnologiya asoslari" J.G'. Yoldoshev ,S.A. Usmonov. Toshkent-2004-y
2. N.U.Bikboyeva, E.Ya. Yangiboyeva va boshqalar, "Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi", T.. "O'qituvchi" 2005;
3. "Xalq ta'limi" jurnali.
4. "Ma'rifat" gazetasi
5. Xalbayev Nurbek Oybek o'g'li- 2002 y."Matematika darslarida didaktik o'yinlar."
6. "Gospital ta'limning boshlang'ich sinf darslarida didaktik o'yinlardan foydalanish" D.Tursunova -2023-yil.
7. "Matematika o'qitish metodikasi" Jumayev